

Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin yenilenmesine ermenî politikaçılarının tepkisi

Ermenistan-Türkiye işbirliği probleminin ermeni politikasında nasıl kalşılındığını araştırmadan önce bu ülkeler arasında ilişkilerin çağdaş tarihine dikkat edilmesi gerekmektedir. 1991 yılında Ermenistanın bağımsız olması ile ermeni probleminde yeni sayfa açılmış oldu.

Türkiye 1991 yılında Ermenistanın bağımsızlığını diğer eski sovet ülkelerinin bağımsızlığını tanıdığı gibi tanımıştır. Fakat iki ülke arasında normal diplomasi bağları kurulamamıştır. Normal diplomasi bağlarının kurulmasının karşısında üç önemli engel vardı. Bunlar Ermenistan yetkililerinin soykırım taleplerinin uluslararası tanınması için gösterdiği çaba, Ermenistan Bağımsızlık Bildirisinde yer alan Türkiye topraklarının bir kısmının Batı Ermenistan olarak gösterilmesi ve Dağlık Karabağ problemidir.

Türkiye ile Ermenistan arasında sınırlar Türkiye tarafından Kelbecerin ermeni işgalinden sonra kapatıldı. Türkiye Cumhuriyetinin yetkilileri defalarla sınırların açılmasının işgalin son bulması sonucunda mümkün olduğunu açıklamıştır.

23 ağustos 1990 tarihinde yürülüğe giren Ermenistan Bağımsızlık Bildirisinin 11-ci maddesinde belirtilmiştir ki, Ermenistan Respublikası Osmanlı Türkiyesi ve Batı Ermenistanda gerçekleştirilen 1915 yılındaki soykırımının uluslararası tanınması çabalarını savunacaktır. Bağımsızlık Bildirisine 1995 yılında yürülüğe giren Ermenistan Anayasasında da istinat vardı¹. Ermenistan Parlamentosunda zaman-zaman Türkiye-Ermenistan sınırını belirleyen 1921 yılındaki Kars sözleşmesinin tanınmamasının gerekli olduğu konusunda tartışmalar tekrarlanmaktadı². Ermenistanın 1992 yılında o zamanki adıyla Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatına üyeliyi ile sınırların değişmez olarak kaldığını kabul ettiği halde Bağımsızlık Bildirisinde Batı Ermenistan ifadesi ve 1921 yılında Kars sözleşmesinin soru altına alınması Ermenistanın uluslararası görevlerine de zıdd olmaktadır. Ermenistan bağımsızlığını kazandıktan sonra Türkiye ile iyi komşuluk ilişkileri, sınırların dokunulmazlığı ve toprak bütünlüyü gibi problemleri çözen sözleşme imzalamaktan kaçınmıştır.³

¹ Stephan H Astourian, , “From Ter-Petrosyan To Kocharian: Leadership Change In Armenia”, Berkeley Program In Soviet And Post-Soviet Studies Working Paper Series, 2000-2001, s. 20

² Gerard J. Libaridian, Ermenilerin Devletleşme Sınavı, (The Challenge of Statehood), Çev. Alma Taşlıca, Ankara: İletişim Yayınları, 2000, s. 36

³ Ömer Engin. Lütem ile söyleşi, 2023 Dergisi, Sayı 12, 15 Nisan 2002, s. 29

Türkiye son yıllarda gelişmekte olan bir dış politika izlemektedir. Fakat bu politik etkinliği hiçte onun tüm taleplere cevap vermesi değildir. Şöyle ki, Türkiye'nin Felestin problemindeki tepkisi takdire şayandır.

Türkiye cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 6 Eylül 2008 tarihindeki Ermenistanda Türkiye-Ermenistan milli futbol takımlarının Dünya Kupası eleme maçını izlemek için gideceğinin açıklanması ile Ermenistanla sınırların açılması kamunun gündemine getirildi. Problem Ermenistan gibi, Türkiye kamuoyunun duyarlı yaşadığı bir problem olduğu için muhalif partileri buna tepkilerini gösterdiler. Fakat Abdullah Gül bu niyyetinden vaz geçmeyeceğini bildirdi.

Türkiye'nin bu adımından sonra iki ülke ilişkilerinin hemen iyileşeceği konusunda propaganda kampanyası başlandı. Çok ciddi politikaçılar tarafından Ermenistanın işgale son koyacağı, Türkiye sınırlarını tanıyacağı, ABD ve Fransa gibi büyük güçlerin Türkiye'yi destekleyeceği konusunda açıklamalar da konuşuldu.⁴

Türkiyedeki canfeşanlığın aksine ermeni politikaçıları, özellikle diasporu Abdulla Gül'ün ziyaretini kendilerinin zaferi gibi kaleme verdiler.⁵ Ermeni cumhurbaşkanı Serj Sarqsyyan Abdulla Gül'ün Ermenistana gelmesinden sonra da bazı açıklamalarında Büyük Ermenistan düşüncesinden vaz geçmediklerini beyan etmiştir.

Tüm bu olanlara rağmen ABD ve Batının baskısı altında Türkiye yetkilileri bu ermeni açılımını devam ettirdiler. 9 Ekim 2009 tarihinde Surihte Ermenistan ve Türkiye arasında protokoller imzalandı. Radikal milliyetçi ermeni politikaçıları türk-ermen protokollerine, Ermenistanın Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tanımasına, türk ve ermeni tarihçilerden kurulu 1915 yılında oluşmuş olayları araştıracak bir komisyonun kurulmasına karşı çıktılar. Daşnak Partisinin de fakto lideri Armen Rustamyan, "Eğer halk endişelerimizi paylaşmazsa, biricik başımıza bu yola devam edeceğiz," dedi. Rustamyan, "Fakat eminim ki, Ermeni halkı rejim değişimi talebimizi anlayacak ve bu adımları atmak düne göre çok daha kolay olacaktır," dedi.⁶

Ermeni toplumunda gerçekleştirilen anket araştırmaları da protokollere olumlu tepki gösteren kesiminin milliyetçi kesim olduğunu ispatlamaktaydı. Ermenistan hükümeti her ne kadar Türkiye'yle imzalanan protokolleri kamuoyuna "diplomatik bir zafer" gibi yansıtırsa da, muhalefet protokolün birçok maddesinin "Ermenistan'ın aleyhine" olduğunu öne sürerek bunlara şiddetle karşı çıkıyor.⁷

Protokollere ve Türkiye ile işbirliğine karşı sert tepki diaspor tarafından da keskin belirtilmekte idi. Özellikle, ABD-deki ermeni diasporu Ermenistanda cumhurbaşkanı Serj Sarqsyana ve yandaşlarına Türkiye ile işbirliği politikasına tepki gösteriyor ve ülke içindeki muhalefetle birleşerek süreyi durdurmaya

⁴ Celalettin Yavuz, "Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Ermenistan Ziyareti Ermeni Lobisinin Zaferi mi?", TÜRKSAM (www.turksam.org web sayfası,), 4..9.2008.

⁵ Sinan Oğan, " Cumhurbaşkanı Gül'ün Bakü Ziyareti Gönül Alma mı, Yoksa Arabuluculuk Girişimi mi?", TÜRKSAM web sayfası, 27.10.2008. Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin gelişmesi ve Azerbaycan'la ilgili ayrıntılar için bkz: (1) Sinan Oğan, Türk Dış Politikasının Yeni Yönelimi: "Ermenistan Açılımı", TÜRKSAM web sayfası, 28.10.2008.

⁶ <http://www.internetajans.com/default.asp?NID=89041>

⁷ Ermeniler çözüme nasıl bakıyor?

<http://www.cnntrk.com/2009/dunya/09/14/ermeniler.cozume.nasil.bakiyor/543329.0/index.html>

çalışıyordular. 31 Ağustos'ta kamuoyuna açıklanan protokollere karşı çıkanlar Türkiye'nin bugünkü sınırlarının resmen tanınması halinde tarihsel toprak taleplerinin dayanaksız kalacağını söylüyorlardır.⁸

“Miras” Partisi başkanı Armen Martirosyan 1915 olaylarını araştırarak bir alt komisyonun kurulacak olmasını, “Soykırım”ın tanınması sürecine darbe olarak nitelendirdi. Martirosyan, bu kaygıları nedeniyle partisinin “referandum” talep ettiğini de açıkladı.⁹

Protokollerin imzalanmasından sonra internet ve başka haber kaynaklarında ermeni muhalefetinin Türkiye ile işbirliğine tepki gösterdiğine ilişkin haberler ön plana çıktı. Bu haberlerden birinde ülke muhalefetinin protokollerin parlamentoya gönderilmesinden rahatsız olduğu belirtilmekte idi.¹⁰

Ermenistandaki onanma süresi Türkiyedekinden bir az farklıdır. Andlaşma ve kanun teklifleri önce Anayasa Mahkemesine gelir ve burada anayasaya uygunluğu kontrol edilir. 10 ekim 2009 tarihinde İsviçrenin Sürih şehrinde imzalanan Türkiye-Ermenistan Protokolleri de önce Anayasa Mahkemesinin önüne geldi. Mahkemenin kararı merakla beklenmekte idi ve mahkeme 12 ocak 2010 tarihinde kararını açıkladı. Kararı okuyan mahkeme başkanı Gagik Harutiunian protokollerin Ermenistan Anayasasına uygun olduğunu açıklarken, kararında protokollerin yürürlüğe girmesini sözde soykırımın tanınması şartına bağladı. Kararda Bağımsızlık Bildirisinin 21. maddesine uygunluğu şart gibi belirtildi. İlgili bildiriye Türkiyenin doğusu Batı Ermenistan olarak belirtilmekte idi. Kararda ayrıca protokollerle Ermenistanın Karabağ probleminde hiç bir yükümlülük altına giremeyeceği de dikkate alınmıştır. Karara bakınca protokollerde dikkate alınmış komisyonun 1915 yılındaki olayların tartışılması bile mümkün olmayacaktır. Ermeni mahkemesi kararında Büyük Ermenistan hayalini devam ettirmektedir, Türkiyenin yüzde 50-si Ermenistandır ve bir gün mutlaka “bağımsız Ermenistana katılması gerekir” gibi açıklamalara yer vermekte idi. Mahkeme Türkiye ile ilişkiler bir tarafa diğer taraftan Karabağ probleminde hükümetin tavrına ilişkin sınırlarını belirlemektedir. Mahkemenin kararı mutlak ve karara karşı temyiz yolu kapalıdır. Bu kararla birlikte Ermenistan Meclisinde protokollerin onaylanma süresinin önünün açıldığı, Meclisde sürenin başlaması halinde onaylanmasının da problemsiz bir şekilde gerçekleşeceğini belirtilmektedir. Fakat Ermenistandaki genel kamuoyu Türkiye ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin protokolleri tartışmaya açmadıkça ermeni meclisinde de tartışmaya açılmaması yönündedir¹¹.

Ermeni mahkemesinin bu kararı bile muhalefet tarafından ciddi tepkilerle karşılanmıştır. Ermenistan Milli Konqresi Anayasa mahkemesinin Türkiye-Ermenistan protokolleri ile bağlı kararını yüz kızartıcı adlandırmakta idi. Ermeni muhalefeti mahkeme kararının içgüdünün ve "Daşnak" Partisinin nüfuzunun

⁸ Cenk Başlamış Diaspora açılıma karşı ayaklandı!

<http://www.milliyet.com.tr/Dunya/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1138435&b=Diaspora%20acil%20karsi%20ayaklandi>

⁹ Ermeni muhalefeti, protokolü referanduma götürmek istiyor <http://www.nethaber.com/Dunya/114153/Ermeni-muhalefeti-protokolu-referanduma-goturmek-istiyor>

¹⁰ Ermenistan parlamentinin karşısında protokollara karşı miting

<http://anspress.com/index.php?a=2&lng=az&nid=27302>

¹¹ Doç. Dr. Sedat Laçiner Ermenistan Anayasa Mahkemesi ve Protokoller Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu SALI 9 MART, 2010 www.usak.org.tr

reputasyonunun korunmasına yönelik olduğu ve bu, Ermenistan için tuzak olabileceği kanaatinde idi. Ayrıca açıklamalarda, Ermenistan Anayasa Mahkemesi kararı ile Türkiye, Ermenistanla ilişkilerinin normalleşmesi sürecinin bozulmasını Ermenistan hükümetini sorumlu tutulması konusunda Türkiye'ye hediye vermiş oldu.¹²

25 şubat 2010 tarihinde Türkiye-Ermenistan protokollerinin onanmasının askıya alınması konusunda karara varıldı. Ermenistan parlamentosu büyük ses çoğunluğu ile Türkiye-Ermenistan protokollerinin askıya alınması konusunda karara vardı. Ermenistan yetkilileri Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin uluslararası ortamda çözülmesinin mümkün olmadığını açıklamıştır. Protokollerin imzalanma sürecinin Ankara tarafından gereksiz olarak uzatıldığı için Ermenistan bu konudaki ilgili kararını açıklamıştır. Belirtmek isteriz ki, Ermenistan parlamentosu tarafından yürürlüğe giren belge uluslararası uzlaşmaların onanmasını, ayrıca imzalanma prosedurunun da durdurulmasına olanak sağlamaktadır.¹³

Protokollerin imzalanmasından sonra Serj Sarqsyan başka ülkelerde yaşayan ermenilerin konu ile ilgili görüşlerini anlamak için turneye çıktı. Turnenin amacını Serj Sarqsyan şöyle açıkladı: "Tüm dünya hala Türkiye-Ermenistan protokollerinin etkisi altındadır. Tabii ki, bu problem ile ilgili görüşler farklıdır. Bugün baş verenler, bizi destekleyenler ve desteklemeyenler tarafından dikkatlice değerlendirilmektedir. Biz Ermenistan ve diaspora arasında "hiç bir anlaşmazlığın olmadığını"¹⁴ ispat etmek zorundayız. Fakat Serj Sarqsyanın turnesi onu ispat etti ki, farklı ülkelerde yaşayan ermeniler hiç de aynı görüşte değildiler¹⁵.

Serj Sarqsyan Nyu-Yorkda, ABD-in batısındaki ve Kanadadaki ermeni birliklerinin temsilcileri ile görüştü. Bir grup ermeni ise S. Sarkisyanın oturduğu otelin önünde protesto gerçekleştirmiştir. Onlar ellerinde "Ermeniliyin geleceği için taviz verilemez!", "Protokollere hayır!", "Sahtekarlığa hayır!", "Hiyanete hayır!" sözleri yazılı pankartlar tutuyorlardı.¹⁶

Tüm zorluklara aldırmadan ermeniler protokollerin onanması sürecinde söz sahibi olmağa çalışıyorlardı. İşbu protokollerin onaylanması esasında onların çıkarlarına cevap vermektedir. Ayrıca, Ermenistan bununla Dağlık Karabağ probleminde Türkiyenin Azerbaycanı destekleme pozisyonunu sonlandırmağa çalışıyor. Türkiyede protokollerin içeriği ile ilgili ciddi görüşler Azerbaycanın sert tepkisinden sonra derinleşti. Azerbaycan Respublikası cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyevin gösterdiği sert tepki Türkiyede bu protokollerin öforuna kapılmış bir çok politikaçını uyandırdı.¹⁷

Protokollerle ilgili Türkiye halkının büyük çoğunluğu Azerbaycanın yanında yer aldı. Bir sıra sağ görüşlü insanlar bunun bir ABD ve İsrail projesi olduğu,

¹² Erməni müxalifəti Konstitusiyə məhkəməsinin qərarını "biabırçı" adlandırdı <http://deyerler.org/47471-ermjini-mxalifeti-konstitusiyə-mjhkmjsinin-qjrdnd-biabrdgd-adlandrdd.html>

¹³ Erməni deputatlar Türkiyə-Ermənistan protokollarının ratifikasiyasının dayandırılmasına dair qərar qəbul etdi <http://deyerler.org/50213-ermjini-deputatlar-trkiy-ermjistan-protokollardndn-ratifikasiyasndn-dayandrdlmasdna-dair-qjrar-qjbul-etdi.html>

¹⁴ Sarkisyan erməni xalqına müraciət edib <http://anspress.com/index.php?a=2&lng=az&nid=14062>

¹⁵ Serj Sarkisyan Livanda etiraz aksiyası ilə qarşılanıb http://az.apa.az/xeber_Serj_Sarkisyan_Livanda_etiraz_165367.html

¹⁶ Serj Sarkisyan Nyu-York və Kanada da etirazlarla qarşılaşdı <http://deyerler.org/38948-serj-sarkisyan-nyu-york-vj-kanada-da-etirazlarla.html>

¹⁷ Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan Televiziyasına müsahibəsi Azərbaycan.- 2009.- 10 ekim.- S. 1.

ayrıca Rusiya ve Avrupa Birliyi Türkiyenin çöküşüne sebep olacak bu protokollerde ilgili olduğu gibi görüşlerini seslendirirdiler. Protokollerin imzalanmasından bir sene sonra olanlar bu sözlerin hakikat olduğunu ispat etmekte idi.

Malesef bugün Türkiye kamuoyunda ermeni politikaçılarının manevralarına yanılan ve ermenilerin esas amaçlarının ne olduğunu anlayamayan kesimlerde mevcuttur. Biz AKP-ni sorgulamaktan ve duygularımızdan uzak bir sonuca varmaktayız. Ermeni politikaçları Türkiye ile işbirliğinde farklı yönlerde olsa da her biri ayrılıkta radikaldirler. İster işbirliği yandaşları, isterse de ona tepki gösterenler Ermenistanın bu konuda kayb etmesini istememektedir. Bazı kesimler kendiliğinden ermeniler Türkiyenin tam çökdürülmesi ve soykırımın tanınması mücadilesine bununla zarar vermektedirler. Bazıları ise protokollerin görünürde teslimiyetçi yönlerinin olduğuna bakmayarak makbul olduğunu düşünmektedirler. İşbu, protokollerin kabulü ve Ermenistanın Türkiye ile işbirliği Türkiyeni Azerbaycandan uzaklaştırmaktadır. Aslında bununla ermeniler bölgede bu iki kardeş ve müttefik ülkenin gelecek yaşamındaki tehlikesizliğine büyük bir darbe indirmekte idi. O zaman her iki tarafın görüşü içeriğine göre geleneksel ermeni düşüncesinden dışarı çıkmamaktadır. Esasına bakılırsa Türkiye-Ermenistan yakınlaşması ermeni politikaçılarının manevra olanaklarını artırabilir. Azerbaycan devletinin yetkilileri buna ilişkin kendi önlemlerini almış ve gerekli tepkilerini belirtmişlerdir. Şimdi bu konuda Türkiye devletinin ve kamuoyunun doğru kararlar almasına gerek duyulmaktadır.

Türkiye hükümetinin probleme real bakması zarureti ondan ileri gelmektedir ki, ermeni politikasında türklerin taviz vermesine karşı teşekkür duygusu yaranmamakta, hatta ermeni saldırganlığı daha da güçlenir. Bu bakımdan ermeni siyasi analitik düşüncesinin ermeni-türk işbirliğine ve genel olarak bu süreçte tepkisi merak doğurmaktadır. Ermeni politikaçlarından Qagik Ter-Arutunyan yazısında ermeni özniteliğinin yüzünü belirtmektedir.¹⁸ Yazarın düşüncesi Obamanın iktidara gelmesinden sonra dünyada bir “yeniden yüklenme” süreci başlanmıştır. Bu süreçte biri birine karşı oldukça radikal konumda olan devletler arasında bile işbirliği yavaşmaları gözükmektedir. İşbu “yeniden yüklenme” Türkiyeni de kapsamaktadır. Probleme bu prizmadan bakan yazara göre Türkiyenin Ermenistanla işbirliğinde bir motivasyonu mevcuttur. Qagik Ter-Arutunyanın düşüncesi gereğince Türkiye “ermenilerin, kürdlerin, assurilerin soykırımını hayata geçirmiş”¹⁹ bir ülke gibi “aranılmakta olan zanlıya” benzemektedir. Bundan sonra ermeni politikaçısı ermenilerin nankörlük özniteliğine sadık olarak Türkiyeni yine “gangren” olan bir vücuda benzetmektedir. Daha sonra Qagik Ter-Arutunyan Türkiyenin ermenilerle işbirliği politikasında bir neoosmançılık gördüğünü açıklamaktadır. Ayrıca ermeni politikaçısı ermenilerle türkler arasında işbirliği Bakü tarafından iyi karşılanmamaktadır ve Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin kötüleşmesine sebep olmuştur. Buna istinaten Qagik Ter-Arutunyan Türkiye ile ilişkilerin ermeni soykırımı tanınması şartıyla iyileştirilmesinin ülkesinin yararına olduğunu

¹⁸ Гагик Тер-Арутюнян РА-Турция:Конргекст отношений <http://www.noravank.am>

¹⁹ Yenə orada

düşünmektedir. İşbu, olaydan dolayı Türkiye ile Ermenistan arasındaki işbirliği Azerbaycanı Dağlık Karabağ konusunda çaresiz bırakacaktır.

Türkiye-Ermenistan ilişkilerine deyinenden biri de Ruben Melkonyandır. Ruben Melkonyan kendi yazısında Türkiye-Ermenistan protokollerine ilişkin görüşünü açıklamaktadır.²⁰ Yazarın ilk deyineneceğimiz görüşü “ermenî soykırımı gerçeği hiç bir zaman tartışma konusu olamaz”²¹ sözleridir. Konumunu belgelemek için Ruben Melkonyan Ermenistan cumhurbaşkanı Serj Sarkisyandan vecize getiriyor ki, ermenî cumhurbaşkanı da soykırımın inkar edilmezliğini belirtmiştir ve oluşturulan alt komisyonun tarihçilerden kurulu olmadığını söylemiştir.²² Ruben Melkonyan bildiriyor ki, protokollere istinaten alt komisyon iki millet arasında güvenin oluşması konusunda yalnız o zaman doğru adım atmış olur ki, ermenilerin sahte soykırımının sonuçları ortadan kaldırılmış olsun. Ermenî yazar taleplerinde bir az daha ileri giderek soykırımın tanınması ile iş bitmemelidir demektedir. 1920 yıllarında sürgün edilen, 1937-38 yıllarında Dersim ihtilalinin yatırılmasında ve 1941 yılında “emlak vergisi” neticesinde maddî ziyana uğrayan ermenilerin de hakları geri iade edilmelidir. Görünen o ki, Ruben Melkonyan klasik ermenîdir. Milletinin başka temsilcileri gibi onun da talepleri bitmemektedir. Ermenî yazar ermenilerin zarargörmüş bir yırtıcı yüzünü kendi yazısı ile doğrulamıştır.

Ermenistan dış politikasının bazı konseptual ilişkileri hakkında yazan Sergey Minasyan da Ermenistan-Türkiye ilişkilerine deyinmiştir.²³ Yazar Türkiye devletini Ermenistan politikasını üçüncü devletten yani Azerbaycandan bağımlı etmekte günahlandırmaktadır. Onun sözlerine istinaten göre Türkiye Ermenistanla politika ilişkilerinde Azerbaycandan uzak durması gerekir.

Ermenî yazarlarından Ruben Safrastyan da ermenî-türk ilişkilerini ışıklandırmıştır. Fakat onun işbu konuya yanaşma tarzı esasen teorik yorumlamadan oluşmaktadır.²⁴ Ruben Safrastyan Türkiyenin uzun müddet Ermenistanla ilişki kurmamasını hiçte hoş karşılamamaktadır. Yazar Türkiyenin Ermenistanla ilişkiler kurmasını bazı şartlara bağladığı görüşündedir. Bu şartların var oluşu ise karşılıklı ilişkilerin yapılmasına kğtü etki yapmaktadır.

Hayk Demyan ise Türkiye-Ermenistan ilişkilerini bölgedeki olayları dikkate alarak araştırmıştır.²⁵ Burada direk protokollerden ve çağdaş Türkiye-Ermenistan işbirliğinden konuşulmamaktadır. Fakat ilişkilerin tarihine deyinilmiş ve problemlerin ermenî bakış prizmasından araştırılmıştır. Genel olarak, Türkiye ve türklerle ilişkilerinde ermenilerin şuan için tutmuş oldukları tavırlarında bile humanizme yer verilmemektedir. Ermeniler protokollerin imzalanmasından sonra bile türklerle karşı sadırı içerikli yazılarının sayısını daha da artırmışlardır.

²⁰ Рубен Мелконян Об армяно-турецких протоколах <http://www.noravank.am>

²¹ Yenə orada

²² Yenə orada

²³ Сергей Минасян Некоторые концептуальные основы внешней политики Армении <http://www.noravank.am>

²⁴ Рубен Сафрастян Армяно-турецкие отношения: попытка теоретической интерпретации с позиции реалистической школы (вводные замечания) <http://www.noravank.am>

²⁵ Гайк Демоян Некоторые аспекты армян-турецких отношений в контексте региональных процессов <http://www.noravank.am>

Görünür de Türkiye-Ermenistan işbirliği müşahede edilse bile ermeniler kendi işlerini durdurmadan devam ettirmektedirler. Ermeni diasporu ve onun lobbisi sahte ermeni soykırımı problemini ABD Kongresinin Nümayendeler Palatasının Dış İlişkiler Komisyonuna çıkardı. Burada ABD-in de bazı çıkarlarının olması istisna değildir. Çünkü tüm baskıları aldırmadan Türkiye Karabağ şartını gündemde tutmaktadır. Fakat Türkiyede sahte ermeni soykırımı projesinin birinci aşamasının geçmesi itirazlara sebep oldu. Yenilikçi yazarlar ise Azerbaycanın önemine bundan sonra daha çok dikkat edilmesinin gerekli olduğunu bu ve ya başka tarzda ifade etdiler. Esasına bakılırsa Azerbaycandaki bazı kesimlerin görüşüne göre Ermenistan bu protokollerle sadece bir oyun oynuyor. Bu oyunun esas amacı ise sahte soykırımın kabul ettirilmesi ve Türkiye'nin Azerbaycanı desteklemesini sonlandırmaktır. Azerbaycan basınında bu konu ile ilgili çıkan yazıların birinde şöyle denmektedir: “Çok kısa sürede Türkiye bu belgenin görüşülmesi için Büyük Millet Meclisine gönderdi. Fakat Ermenistan bu problemde aceleci davranmamayı tercih etti. Sanki, sınırların açılması onun için değil, Türkiye için hayati ehemiyet taşımaktadır. Ermenistan Anayasa Mahkemesi (KM) protokollerin onanması için yeşil ışık yaktı. Fakat anlaşılana o ki, KM bu razılığını özel şartlarla vermiştir. Doğrudur, Ermenistan politikaçıları bunu inkar etmekte ve KM-in şartsız razılık verdiğini bildirmektedirler. Nasıl olursa-olsun, Türkiye Ermenistanı “şımarıklık” etmemeye çağırmıştır. Eğer KM-in kararında değişik hiç bir şey yoksa, o zaman Ermenistan bunu kullanarak Türkiye'nin işi “uzatdığı”ndan dolayı neden sessizliğini bozmuyor? Çünkü bu protokoller sadece iki devletin resimleri arasında imzalanmamıştır ve bu senette aracı devletin de imzası vardır, imza atma töreninde AGİT Minsk Grubunun eşbaşkanı ülkelerinin saygıdeğer resimleri katılmışlardır. Acaba sınırların açılması için büyük çaba harcayan bunun için kapıları çalan, ağaların karşısında göz yaşı döküp, yardım isteyen Ermenistan niye şımarıklık etmektedir? Demek ki, protokollerde Ermenistanı tatmin etmeyen bir takım meseleler mi var. Eğer Türkiye muhalefetinin, ayrıca bizim de politikaçıların bir kısmının belirttiği gibi, bu belge yalnız sınırların açılmasına hizmet etmekteyse, o zaman mantıkla Ermenistan bu protokollerin imzalandığı gün onanması gerekirdi. Belgenin imzalandığı günden fazla bir zaman geçse bile belge Ermenistan parlamentosuna iletilmemiştir. Hatta ermeni resimlerinden seslenen bilgilere istinaten belge Türkiye Büyük Millet Meclisinde onandıktan sonra Ermenistan parlamentosuna iletilecektir. Bu ne demektir? Sınırların açılması Türkiye için tanınan imtiyaz mıdır? Hayır. Bu protokollerin yürürlüğe girmesi bölgede yeni bir sayfanın açılmasına sebep olacaktır. Protokolde Ermenistanın bu aşamada “soykırımı” ve toprak taleplerini bırakmasının gerekliliğini dikkate alan şartlar mevcuttur. Bu tür taleplerden geri adım atmak ise Ermenistanı Ermenistan olmaktan çıkarır. “Soykırım” yoksa, ermeni diasporu yoktur, toprak talebi yoksa, “Büyük Ermenistan” da yoktur anlaşılmaktadır. Önceki Ermenistan olmazsa, tabii ki, Karabağ problemi de çözüme ulaştırılmış olacaktır. Fakat Karabağ problemine kadar protokoller Ermenistanı seçim karşısında bırakmaktadır. Bu seçimle ilgili Ermenistan kendi başına karar veremez. Onun ağaları da bu problemde kendi beklentilerini temin etmelidirler ki, Ermenistana onanma için yeşil ışık yaksınlar. Eğer bu olursa, o zaman Ermenistan kendi için vazgeçilmez bazı taleplerinden,

ayrıca Karabağdan imtina etmiş olacaktır. Aksi durumda ise, sınırların açılmamasının sorumluluğu Ermenistanın üzerine düşecek ve Kıbrıs probleminde olduğu gibi, Türkiye uluslararası güçlerin baskısından kurtulacaktır.”²⁶

²⁶Ürfan Məmmədli Türkiyə-Ermənistan protokollarının aqibəti
<http://www.zamalmn.az/az/yazarDetay.do?haberno=28262>

Kullanılmış Dökümanlar:

1. Celalettin Yavuz, “Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Ermenistan Ziyareti Ermeni Lobisinin Zaferi mi?”, TÜRKSAM (www.turksam.org web sayfası), 4..9.2008.
2. Cenk Başlamış Diaspora açılıma karşı ayaklandı!
<http://www.milliyet.com.tr/Dunya/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1138435&b=Diaspora%20acilima%20karsi%20ayaklandi>
3. Ermenistan parlamentosunun karşısında protokollere karşı protesto
<http://anspress.com/index.php?a=2&lng=az&nid=27302>
4. Ermeni muhalefeti Anayasa mahkemesinin kararını “biabırçı” adlandırdı
<http://deyerler.org/47471-ermjni-mgxalifjti-anayasa-mjhkjmjsinin-qjrrardnd-biabdrgd-adlandrdd.html>
5. Ermeni deputatlar Türkiye-Ermenistan protokollerinin onanmasının durdurulmasına ilişkin karar kabul etdi <http://deyerler.org/50213-ermjni-deputatlar-tgrkiyj-ermjnistan-protokollerdndn-onanmasdndn-dayandrdlmasdna-dair-qjrar-qjbul-etdi.html>
6. Ermeniler çözüme nasıl bakıyor?
<http://www.cnnturk.com/2009/dunya/09/14/ermeniler.cozume.nasil.bakiyor/543329.0/index.html>
7. Ermeni muhalefeti, protokolü referenduma götürmek istiyor
8. Gerard J. Libaridian, Ermenilerin Devletleşme Sınavı, (The Challenge of Statehood), Çev. Alma Taşlıca, Ankara: İletişim Yayınları, 2000, s. 36
9. Cumhurbaşkanı İlham Aliyevin Azerbaycan Televiziyasındaki demeci Azerbaycan.- 2009.- 10 ekim.- S. 1.
- 10.Sarkisyan ermeni milletine müracatda bulundu
<http://anspress.com/index.php?a=2&lng=az&nid=14062>
- 11.Serj Sarkisyan Livanda protestoyla karşılandı
http://az.apa.az/haber_Serj_Sarkisyan_Livanda_etiraz_165367.html
- 12.Serj Sarkisyan Nyu-York ve Kanada da tepkilerle karşılaştı
<http://deyerler.org/38948-serj-sarkisyan-nyu-york-vji-kanada-da-etirazlarla.html>
- 13.Sinan Oğan, “ Cumhurbaşkanı Gül’ün Bakü Ziyareti Gönül Alma mı, Yoksa Arabuluculuk Girişimi mi?”, TÜRKSAM web sayfası, 27.10.2008. Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin gelişmesi ve Azerbaycan’la ilgili ayrıntılar için bkz: (1) Sinan Oğan, Türk Dış Politikasının Yeni Yönelimi: “Ermenistan Açılımı”, TÜRKSAM web sayfası, 28.10.2008.
- 14.Sedat Laçiner Ermenistan Anayasa Mahkemesi ve Protokoller Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu PAZARTESI 8 MART, 2010
www.usak.org.tr
- 15.Stephan H Astourian, , “From Ter-Petrosyan To Kocharian: Leadership Change In Armenia”, Berkeley Program In Soviet And Post-Soviet Studies Working Paper Series, 2000-2001, s. 20
- 16.Ömer Engin. Lütem ile söyleşi, 2023 Dergisi, Sayı 12, 15 Nisan 2002, s. 29

17. Ürfan Memmedli Türkiye-Ermenistan protokollerinin sonucu
<http://www.zamalmn.az/az/yazarDetay.do?haberno=28262>
 18. <http://www.internetajans.com/default.asp?NID=89041>
 19. <http://www.nethaber.com/Dunya/114153/Ermeni-muhalefeti-protokolu-referanduma-goturmek-istiyor>
 20. Гагик Тер-Арутюнян РА-Турция: Контекст отношений
http://www.noravank.am
 21. Гайк Демонян Некоторые аспекты армян-турецких отношений в контексте региональных процессов
http://www.Noravank.am
 22. Рубен Мелконян Об армяно-турецких протоколах
http://www.noravank.am
 23. Рубен Сафрастян Армяно-турецкие отношения: попытка теоретической интерпритации с позиции реалистической школы (вводные замечания)
http://www.noravank.am
 24. Сергей Минасян Некоторые концептуальные основы внешней политики Армении
http:// www.noravank.am
-

***Nəşr olunub:** "Turan Strateşi Araşdırmalar Merkezi" Uluslararası bilimsel hakemli mevsimlik dergi, sayı:11, səh. 75-82, Türkiye/Konya 2011*

ÖZET

Makale çok gündem de olan bir konuya Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin yeniden gelişmesine ermeni kamuoyunun tepkisini ele almaktadır. Makalede Ermenistan politikaçılarının ve partilerinin, ayrıca ictimai politikaçılarının probleme yanaşma tarzı öğrenilmiş, ayrıca farklı farklı araştırmacıların da düşüncelerine istinat edilmiştir. Makalede Azerbaycan yetkililerinin de bu işbirliğine bakışına, ayrıca ermeni açılımına giden yolun tefsirine de yer verilmiştir. Araştırma zamanı yeteri kadar zengin kaynaklara istinat edilmiştir.